

Strukturlöshetens tyranni

En av de feministiska texter som betytt mest för ickevåldsrörelsen är Jo Freemans "[Strukturlöshetens tyranni](#)" från 1970. Texten är en skarp uppgörelse med myten om ledarlösa och strukturlösa grupper inom aktivism och feminism. Det finns helt enkelt inga strukturlösa grupper ([1](#)). Idén är en rökridå så starka och dominanta ska kunna etablera hegemoni utan att bli ifrågasatta. Idén om strukturlöshet hindrar att det skapas formella strukturer men inte att det skapas informella strukturer. Det går aldrig att genomföra ett beslut om att inte ha strukturer, däremot går det att genomföra beslut om att inte ha formella strukturer.

Strukturlöshet leder till att bara några få vet hur beslut tas. Om alla ska kunna delta måste strukturen vara uttalad. Reglerna för beslut måste vara öppna och tillgängliga för alla. Och detta kan bara ske om de är formaliserade.

Informella strukturer skapar eliter

Informella strukturer är basen för eliter. En individ kan aldrig bli elit. En elit är alltid en grupp. Jo Freeman definierar elit som en mindre grupp som har makt över en större grupp. De farligaste eliterna är de som inte är kända för den större gruppen. Strukturlösa grupper skapar just sådana eliter. Dessa eliter gömmer sej under slogans som anti-elitism och strukturlöshet.

Eliter bygger i strukturlösa grupper på vänskap. Vänner relaterar sej mer till varandra, lyssnar mer. De har egna kommunikationskanaler som inte är tillgängliga för andra. Vänner lägger mer tonvikt på varandras åsikter än andras. Utomstående måste hålla sej på god fot med innegrupperna.

Eliter konspirerar sällan. De är bara vänner som råkar delta i samma rörelse. Det kan mycket väl finnas flera vänskapsgrupper som tävlar om makten. Vänskapen kan utökas till en vidare innekrets som har rätt stil. Riktig stil kan vara att vara tillgänglig, ogift, eller gift, vara lesbisk, vara mellan tjugo och trettio, vara häftig, ha en viss politisk ståndpunkt, ha en klädstil eller vara vegetarian.

En vanligt kriterium för elitgrupper är att bara de trevliga respekteras. De som inte får vara med är inte tillräckligt fina människor, för gamla, för jobbiga eller

för upptagna av annat engagemang.

I en strukturlös grupp är makten i princip gränslös. Det finns inga gränser som begränsar makten. Det finns inte heller någon som är ansvarig inför någon annan. Någon kan ta på sig uppgifter, ta initiativ, skapa nya verksamheter, hoppa av och på så sätt sabotera, utan att de kan ställas till svars.

Strukturlöshet skapar omsättning av deltagare. Det finns inga vägar för det stora flertalet att gå vidare. De lämnar kvinnogruppen eller rörelsen helt och hållet. En del börjar syssla med sina egna projekt. Bara de starka har möjlighet att starta nya grupper.

Strukturlösheten är dessutom ineffektiv.

Demokratisk struktur

Jo Freeman föreslår att vi inte förutsättningslöst ska imitera de traditionella strukturerna, och inte helt ta avstånd från dem. Istället behöver vi experimentera med många olika tekniker.

Hon föreslår sju kriterier som väsentliga för demokratisk strukturering.

1 Delegera specifik auktoritet till namngivna individer.

2 Se till att dessa har ett ansvar inför gruppen att utföra uppgiften enligt gruppens önskemål.

3 Distribuera auktoritet bland så många som möjligt. Undvik maktmonopol.

4 Roterar uppgifter. Roterar dock inte för mycket. Då har inte individen tid att lära sig uppgiften och upplever inte heller någon tillfredställelse i den. I diskussioner i plogbillsrörelsen har ytterligare ett problem med alltför frekvent rotation lyfts fram. Ansvarsgruppen blir svag och makten går igen över till informella grupper.

5 Fördela uppgifter enligt rationella kriterier. Att välja personer till en uppgift bara för att gruppen tycker om denna, eller att ge någon mindre omtyckt sämre uppgifter skadar både gruppen och individerna som fick uppgifterna. Men deltagare måste få en möjlighet att lära sig färdigheter. Det behövs en form av lärlingssystem snarare än ett sjunk eller simma system.

6 Sprid information till alla deltagare.

7 Jämlik tillgång till resurser. Någon som genom exempelvis sin man har tillgång till tryckpressar kan influera gruppens användning. Tänk på att också färdigheter är resurser. Att dela med sej av sina kunskaper är alltså ett kriterium för Jo Freeman.

Strukturlöshetens tyranni och motstånd

Jo Freemans text har fått en enorm betydelse. Den skulle nästan kunna kallas för den feministiska ickevåldsrörelsens manifest. Den har trycks upp och refererats gång på gång i exempelvis Tyskland och Sverige. Under sjuttioalet utvecklades avancerade strukturer för konsensus med många deltagare i enbart smågrupper genom akvarieform, ordförande ersattes av mötesunderlättare, stämningsunderlättare, tidsunderlättare och under nittioalet har även sexismgripare och maktingripare lagts till. Olika former av formella nätverk och koalitionsbyggande har utformats. Avancerade former av dagordningar som är klart mer sofistikerade än traditionella.

Kampen för eller mot strukturer kämpas dock gång på gång inom ickevåldsrörelsen i och med att nya individer och grupper ansluter sej. Vägblockadrörelsen och djurbefrielseörelsen i England som använder sej av ickevåld och civil olydnad har de senaste åren varit klart antistruktur. En aktivist från England har hävdad i en diskussion i december 1995([2](#)), att feminismen som var så stark i fredsrörelsen är bortsopad i radikala miljömotståndsgupper.

Inom plogbillsrörelsen i Sverige har det ibland funnits en rädsla för att bjuda in formella grupper i planeringen. Eliternas makt hotas. Så även här har ibland antistruktur hindrat innovationer kring demokratiska strukturer.

Även om mötes-, samarbets och organisationsformerna är sofistikerade i stora delar av ickevåldsrörelsen, speciellt i USA och i Tyskland, är ansvarsfördelning inte lika utvecklad. Många verksamheter saboteras helt enkelt genom att de som tagit på sej en uppgift försvinner eller hoppar av.

Det finns inte samma tuffa vinna eller försvinna krav som för kapitalistiska företag att ständigt finslipa sin organisation. Icke-våldsgupper kan ibland oväntat stagnera eller upplösas bara genom att gruppen stöter på problem eller

genom att nya organisatörer inte rekryteras.

Är det så att folkrörelseengagemanget, med sin ihärdighet, lojalitet, beredskap att bidra med pengar håller på att försvinna inom freds- och solidaritetsrörelser? Har kontinuitet ersatts med känsla? Är engagemang något för vår personliga utveckling eller för dem som dödas av svenska vapen och stängda nationsgränser?

Per Herngren

1997, version 0.2.3

Jo Freeman

[Artiklar](#)

[Böcker](#)

[Strukturlöshetens tyranni](#)

Fotnoter

1. [Jo Freeman](#), Cathy Levine, *Untying The Knot Feminism, Anarchism & Organisation*, London, Dark Star Press/Rebel Press, 1984 s [5-16](#).
2. Diskussion på Hope & Resistance konferens december 1995.